

УДК 069.7(477.83-25)"191/193":[39(=161.2):316.422]
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.04.858>

МУЗЕЙНІ ЗІРКИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ ЛЬВОВА У ПЕРІОД МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ

Ірина ГОРБАНЬ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2626-9521>

кандидатка філологічних наук, доцентка,
старша наукова співробітниця,

Музей етнографії та художнього промислу;

Інститут народознавства НАН України,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна,

e-mail: iryna_lviv@ua.fm

Метою пропонованої розвідки є висвітлення історії музейних збірок української громади Львова та особливостей їхнього функціонування у міжвоєнному двадцятилітті. Вперше у порівняльному аспекті проаналізовано стан і діяльність упродовж 1920—1930-х років двох найбільших львівських осередків збереження української історико-культурної спадщини — Національного музею та Музею Наукового товариства імені Шевченка; охарактеризовано процес нагородження пам'яток та формування колекцій, дослідницьку роботу, а також заходи з популяризації українських культурних надбань; розкрито значення вказаних інституцій у культурно-мистецькому житті української громади міста.

Актуальність дослідження визначається відсутністю узагальнюючих напрацювань, присвячених цій проблематиці.

Джерельною базою дослідження стали опубліковані праці, архівні документи та фотоматеріали з фондів музейних й архівних інституцій України та Польщі, зокрема невідомі українським дослідникам матеріали, які зберігаються в Архіві актів нових у Варшаві та Архіві Національного музею у Кракові і вперше вводяться до наукового обігу.

Ключові слова: Музей Наукового товариства імені Шевченка, Національний музей у Львові, Музей «Народного дому», Музей Ставропігійського інституту, музеї української громади Львова.

Iryna HORBAN

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2626-9521>

Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor,

Senior Researcher at the Museum of Ethnography and Art Crafts of the Ethnology Institute

of the National Academy of Sciences of Ukraine,

15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,

e-mail: iryna_lviv@ua.fm

MUSEUM COLLECTIONS OF THE UKRAINIAN COMMUNITY OF LVIV IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

The establishment of the Ukrainian movement in Galicia and the desire to declare their national distinctiveness led to an increase in public interest in their own history and culture in the second half of the 19th century. In Lviv, among the public-cultural institutions of Galician Ukrainians, the «People's House», the «Prosvita» society, the Stavropegian Institute, and the Shevchenko Scientific Society, museum collections of historical monuments — material carriers of Ukrainian cultural identity — were established. All of these mentioned museums played an important role in the development of Ukrainian museology in the Galician territories. However, they functioned only as separate branches within the structure of the organizations or societies where they were created and mostly lacked proper premises, professional personnel, defined activity programs, and necessary funding. All of the mentioned criteria were met by the museum founded by Metropolitan Andrey Sheptytsky, which operated from 1911 under the name «National Museum in Lviv». The last among the Ukrainian museums in Lviv, the Museum of the Greek Catholic Theological Academy, began its work in 1931.

The purpose of the proposed research is to present the history of museum collections of the Ukrainian community in Lviv and the peculiarities of their functioning during the interwar twenty years. For the first time the following state and activities of the two largest Ukrainian museum institutions in the city — the National Museum and the Museum of the Shevchenko Scientific Society during the 1920—1930s were considered in a comparative aspect; the process of accumulation of monuments and formation of collections were characterized, as well as research work, and also measures to popularise Ukrainian cultural heritage; the importance of these institutions in the cultural and artistic life of the Ukrainian community of the city was determined.

The relevance of the research is determined by the lack of comprehensive studies dedicated to this issue. The research is based on published works, archival documents and photographic materials from the collections of museums and archival institutions in Ukraine and Poland, in particular, unknown to Ukrainian researchers materials stored in the Archive of Modern Records in Warsaw and the Archives of the National Museum in Krakow, which are first introduced into scientific circulation.

Keywords: Museum of the Shevchenko Scientific Society, National Museum in Lviv, Museum of the People's House, Museum of the Stavropegian Institute, museums of the Ukrainian community in Lviv.

Вступ. Становлення українського руху в Галичині та пов'язане з цим бажання задекларувати свою національну самобутність призвели в другій половині XIX ст. до зростання суспільного зацікавлення власним минулим і культурою. У Львові при громадсько-культурних інституціях галицьких українців, «Народному Домі», товаристві «Просвіта»¹, Ставропільському інституті та Науковому товаристві імені Шевченка, закладаються музейні колекції історичних пам'яток — матеріальних носіїв культурної ідентичності українського народу. На початку XX ст. Митрополит Галицький Андрей Шептицький заснував музей, який від 1911 року діяв як наукова фундація «Національний музей у Львові». Останнім серед українських музеїв Львова у 1931 році розпочав роботу Музей Греко-католицької Богословської академії.

Метою пропонованої розвідки є висвітлення історії музейних збірок української громади Львова та особливостей їхнього функціонування у міжвоєнному двадцятилітті. Вперше у порівняльному аспекті проаналізовано стан і діяльність упродовж 1920—1930-х років двох найбільших львівських осередків збереження української історико-культурної спадщини — Національного музею та Музею Наукового товариства імені Шевченка; охарактеризовано процес нагромадження пам'яток та формування колекцій, дослідницьку роботу, а також заходи з популяризації українських культурних надбань; розкрито значення вказаних інституцій у культурно-мистецькому житті української громади міста. *Актуальність дослідження* визначається відсутністю узагальнюючих напрацювань, присвячених цій проблематиці. *Джерельною базою* дослідження стали опубліковані праці, архівні документи та фотоматеріали з фондів музейних й архівних інституцій України та Польщі, зокрема невідомі українським дослідникам матеріали, які зберігаються в Архіві актів нових у Варшаві та Архіві

¹ Товариство «Просвіта» не провадило активної музейної роботи. Заснований при ньому Музей поповнювався лише принагідними надходженнями і проіснував до 1913 року. За цей час було зібрано близько 1000 пам'яток, серед яких переважали етнографічні матеріали (предмети побуту, писанки, музичні інструменти та ін.) [1, с. 77]. Через брак місця для облаштування повноцінної експозиції товариство «Просвіта» передало свої колекції іншим українським музеям, які на той час діяли у Львові [2].

Національного музею у Кракові і вперше вводяться до наукового обігу.

Основна частина. Перші предмети для Музею Русько-народного інституту «Народний Дім» у Львові почали надходити на початку 1850-х років², що дозволило з часом сформувати тут колекції археологічних, природничих і нумізматичних пам'яток та галерею картин³. Масштабним виявом інтересу до давньоукраїнської культури стала «Археологічно-бібліографічна виставка Ставропільського інституту у Львові»⁴, яка діяла від 10 жовтня 1888 року до 28 лютого 1889 року [4]. Після закриття виставки значна частина пам'яток залишилася в Ставропільському інституті й поповнила колекції створеного при ньому Музею [5]. На їхній основі відкрили першу постійну публічну експозицію, в якій були представлені виключно пам'ятки української культури — рукописи і слов'янські стародруки, пам'ятки старовинного сакрального мистецтва, археологічні знахідки, нумізматика та архівні матеріали [6, с. 882—883].

Виконуючи місію національної наукової установи та культурно-просвітницького осередку для української громадськості, роботу над створенням музею, який відображав би самобутність української культури, від 1895 року провадило Наукове товариство імені Шевченка (далі — НТШ, Товариство). Згідно із задумом організаторів, його колекції мали охопити різні сфери тогочасного і минулого життя українського народу [7, с. 23—24]. Поступово окреслилися дві основні складові музейної збірки — археологічна й етнографічна [8]. Крім цього, були започатковані колекції старовинного церковного мистецтва, сучасного українського живопису, портретів видатних українських діячів тощо [9, с. 107]. Велику увагу формуванню музейної збірки приділяли голова НТШ Михайло Грушевський та члени Етнографічної комісії цього Товариства, які збирали пам'ятки під час

² Головним джерелом надходжень були дарунки та добровілля пожертви галицьких священників і громадських діячів.

³ Офіційне відкриття Музею відбулося 16 червня 1904 р. у приміщенні «Народного Дому» (вул. Театральна, 22), а в 1914 р. збірки Музею, окрім колекцій природничого кабінету, переїхали в будинок бібліотеки «Народного Дому» на вул. Куркову, 14 (тепер — вул. М. Лисенка) [3].

⁴ Виставку підготували відомі дослідники української старовини Ісидор Шараневич і Антон Петрушевич.

Іл. 1. Національний музей у Львові. Колишній палац Дуніковських, архітектор В. Рауш (вул. М. Драгоманова, 42). Сучасне фото

експедицій на Бойківщину, Лемківщину, Гуцульщину, Буковину й Закарпаття. Значною мірою колекції Музею зростали завдяки добровичним пожертвам різних верств українського суспільства. Вагомий внесок у поповнення музейних фондів зробили й видатні діячі української науки і культури з Лівобережної України, які збагатили їх матеріалами з Наддніпрянщини, Поділля і Полісся. Частина пам'яток до Музею надходила в обмін на наукові видання Товариства⁵ [11, с. 418—423].

Усі перелічені музеї відіграли важливу роль у становленні українського музейництва на галицьких землях, проте вони функціонували лише як окремі підрозділи в структурі тих організацій чи товариств, при яких були створені та, здебільшого, не мали відповідного приміщення, фахового персоналу, визначеної програми діяльності й необхідного фінансування. Початок музею, що відповідав усім зазначеним критеріям, покладено у 1905 році Митрополитом Галицьким Андреем Шептицьким. Заснований ним Церковний музей був зареєстрований у 1911 році як наукова фундація «Національний музей у Львові»⁶ [13, с. 89]. За надані Митрополитом кошти було придбано для Музею власний будинок

на вул. Є. Мохнацького, 42 (тепер — вул. М. Драгоманова) (іл. 1). А 13 грудня 1913 року під час відкриття Музею⁷ Андрей Шептицький урочистим актом проголосив його передачу в дар українському народові [15, с. 7—8]. Крім цього, він виділив для потреб Музею необхідне щорічне фінансування, що дозволило комплектувати музейну збірку за чітко укладеною програмою і сформувати з часом цінні колекції рукописів та стародруків, сакрального мистецтва, археологічних пам'яток, народного та професійного мистецтва [16, с. 23].

Під час Першої світової війни, у травні 1915 року, на прохання русофільського керівництва «Народного Дому» та Ставропігійського інституту, збірки обох музеїв були вивезені під час відступу російських військ у Київ, а згодом евакуйовані у Ростов на Дону [17]. До Львова вони повернулися лише у 1929 році, але налагодити повноцінну роботу у цих музеях вже не змогли. Про це свідчать дані анкети Міністерства релігійних визнань і публічної освіти, підготовленої за результатами роботи у 1932 році. Практично у всіх пунктах анкети, які стосуються діяльності Музею «Народного Дому», стоять прочерки з подальшим уточненням, що він «зараз внаслідок воєнного знищення закритий, користування лише за спеціальним дозволом [...] Окремого персоналу немає, консервацією займається персонал Бібліотеки, при якій поміщений Музей. Пов'язані з ним витрати входять до загальної суми видатків на Бібліотеку «Народного Дому» [18]. Щодо відвідувачів в анкеті зазначено, що впродовж 1932 року Музей «випадково» відвідало близько 50 осіб, а фонди Музею наприкінці 1932 року налічували 2159 пам'яток⁸.

Дещо оптимістичніше виглядала ситуація з Музеєм Ставропігійського інституту. Після повернення музейної збірки до Львова було відновлено експозицію, офіційне відкриття якої відбулося 2 лютого 1931 року і приурочувалось до 300-ліття освячення Успенської церкви [19, с. 398]. Префектом (керівником. — І. Г.) відновленого музейного закладу став

незмінним директором Національного музею майже півстоліття (1905—1952) [12].

⁷ В експозиції були представлені ікони, декоративна різьба, рукописи та стародруки, художнє шиття, килими, рушники, твори сучасного українського мистецтва тощо [14].

⁸ Анкету підготував директор бібліотеки «Народного Дому» Антін Генсьорський, який тимчасово виконував й функції кустоша (хранителя. — І. Г.) Музею.

⁵ Першу постійну експозицію Музею відкрили 1910 р. у приміщенні Українського «Академічного дому» на вул. Ю. Супінського, 21 (тепер — вул. М. Коцюбинського). А наприкінці 1912 р. Музей розташувався у новому будинку НТШ на вул. С. Чарнецького, 24 (тепер — вул. В. Винниченка) [10, с. 830].

⁶ Для впорядкування та наукового опрацювання збірки Митрополит запросив Іларіона Свенціцького, який був

Адріан Копистянський. За даними анкети Міністерства релігійних визнань і публічної освіти, впродовж 1932 року Музей був відкритий лише 100 днів. За цей час його безоплатно відвідало 114 осіб і було організовано три екскурсії. Збірку Музею поповнило 150 предметів (89 було закуплено, 61 — подаровано) і на кінець року в ній налічувалось 3334 пам'ятки, з них 1576 пам'яток становили експонати Музею, решту — бібліотека й архів. Окремого персоналу для обслуговування Музею не було [20]. Не змінилася суттєво ситуація і в наступні роки.

Таким чином, у міжвоєнному двадцятилітті культурно-національне життя української громади Львова було зосереджене у двох музеях — Музеї НТШ і Національному музеї⁹, які продовжували свою роботу на засадах, сформованих до початку Першої світової війни.

Музей НТШ відновив свою роботу у 1920 році. Нову експозицію, яку склали розділи: етнографічний, археологічний, історичний, церковного мистецтва, сучасного українського мистецтва, природничий, карт та ілюстрацій, урочисто відкрили 31 жовтня під назвою Український національний музей Наукового товариства імені Шевченка [23, с. 149; 24, с. 6]. Товариство у цей час втратило державне фінансування, яке отримувало за часів австро-угорського панування. Польська влада лише принагідно виділяла для нього невеликі суми, а разом з тим позбавила прибутків, які НТШ мало, заборонивши у 1923 році видавати українські книжки. Через фінансову кризу Товариство у 1936 році перестало фінансувати Музей і виділяло кошти лише на зарплату директора¹⁰ та одну стипендію. Через фінансові проблеми Музей НТШ не мав можливості провадити активну і планомірну закупівельну політику. Головним джерелом поповнення його збірок у 1920—1930-х роках залишилися пожертви приватних осіб та організацій.

⁹ У 1931 р. був заснований Музей Греко-католицької Богословської академії, збірку якого в основному складали пам'ятки сакрального мистецтва [21; 22, с. 125]. Музей створювався для потреб Богословської академії, тому відвідати його можна було тільки за попередньою домовленістю. Приміщення Греко-католицької Богословської академії, в якому знаходився Музей (вул. М. Коперника, 36), зараз не існує. Воно було знищене у роки Другої світової війни.

¹⁰ Директором Музею у 1928—1939 рр. був відомий український археолог Ярослав Пастернак.

Іл. 2. Фрагмент експозиції Національного музею у Львові. 1920-ті (?) рр. Фото з фонду фототеки Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького

Що стосується археологічного відділу, то тут суттєвої ваги набули матеріали з розкопок у Галичині та на Волині [25, с. 91].

Всупереч фінансовим труднощам, які переживав Музей НТШ, його колекції невпинно зростали і наприкінці 1930-х років він володів значною та різноманітною збіркою, яка налічувала 86 тис. пам'яток [26, с. 200]. Крім археологічного та етнографічного відділів, у міжвоєнний період у Музеї НТШ було сформовано колекції фотографій, творів сучасного та старовинного мистецтва, зокрема церковного, різноманітних історичних пам'яток, нумізматичну колекцію тощо. Проте за кількісними показниками збірка Музею НТШ зберегла етнографічно-археологічний профіль. В етнографічному відділі, зокрема, налічувалося близько 19 тис. пам'яток, серед яких килими, кераміка, знаряддя праці, музичні інструменти, писанки, зразки народного одягу, вишивки, гаптування тощо (іл. 2). Щодо географії походження пам'яток, то в колекціях Музею були представлені майже всі українські землі, щоправда нерівномірно, з перевагою матеріалів із західного регіону, зокрема Гуцульщини [11, с. 424]. В археологічному відділі зберігалось близько 16 тис. пам'яток різних історичних епох — від палеоліту до княжої доби [25, с. 92].

Національний музей, натомість, маючи стале фінансове забезпечення, планомірно поповнював свої збірки, серед яких вирізнялися колекції давніх ікон, рукописів та стародруків, що представляли практично всі видавничі центри українського книгодрукування, народного мистецтва (тканини, вишивки, вироби з металу, дерева тощо) та новітньої обра-

Іл. 3. Експозиція Музею НТШ у 1920—1930 рр. Бібліотека Інституту народознавства НАН України, ілюстраційний фонд

зотворчості (іл. 3). Напередодні Другої світової війни, внаслідок системного комплектування фондів, у Національному музеї налічувалося близько 80 тис. пам'яток [27]. При Музеї діяли архів, бібліотека і реставраційна майстерня.

Збірки обох музеїв стали важливою джерельною базою для дослідницької роботи українських учених. Зібрані Музеєм НТШ колекції лягли в основу наукових праць, які регулярно публікувалися у серійних виданнях Товариства: археологічні — в «Записках НТШ», а етнографічні — в «Матеріалах до українсько-руської етнології»¹¹. Інтенсивно розвивалася науково-дослідна праця і в Національному музеї — видавалися каталоги музейних збірок і виставок, публікувалися щорічні «Звіти Управи Національного музею», наукові праці та статті у періодичних виданнях [29]. З нагоди 25 річниці створення Музею видано збірник спогадів під назвою «Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові» [30], а в 1934 році почав виходити щорічник «Літопис Національного музею у Львові»¹². Обидва музеї у 1920—1930-х роках брали активну участь у житті музейного та наукового співтовариства Галичини, були постійними учасниками з'їздів Союзу музеїв у Польщі та

українських музейних з'їздів, що відбувалися в Галичині [16, с. 29; 25, с. 93; 31].

У зв'язку з активним поповненням музейних збірок гостро постало питання розширення експозиційної площі та фондів приміщень. Музеї вирішували цю проблему відповідно до своїх фінансових можливостей. Національний музей розпочав будівництво нового корпусу. Після завершення робіт у 1934 році тут розмістили колекцію давньоукраїнського мистецтва та Богородчанський іконостас (1698—1705) [16, с. 26]. У Музеї НТШ підійшли до цієї проблеми по-іншому. Під впливом загальноєвропейської тенденції до створення профільних музеїв у 1930-х роках відбулася реорганізація Музею, яка призвела до формування на його основі двох нових установ — Природничого музею НТШ, який отримав повну автономію в структурі Товариства у травні 1932 року, та Музею історично-воєнних пам'яток НТШ, урочисте відкриття якого відбулося 21 листопада 1937 року. Решта музейної збірки продовжувала функціонувати під назвою Культурно-історичний музей НТШ [24, с. 7—8]. Музей історично-воєнних пам'яток, кошти на утримання якого виділяло Товариство «Молода громада» [32, с. 37], розташувався у приміщенні Українського товариства допомоги інвалідам на вул. А. Потоцького, 48 (тепер — вул. Генерала Чупринки), два інші музеї — Природничий та Культурно-історичний — у будинку НТШ на вул. С. Чарнецького, 24 (тепер — вул. В. Винниченка).

У грудні 1931 року для організаційного та фінансового сприяння діяльності Національного музею було створено Союз прихильників Національного музею у Львові [27], а в жовтні 1937 року засновано Товариство прихильників Культурно-історичного музею НТШ, члени якого допомагали в організації виставок та займалися пошуком коштів для забезпечення його діяльності [25, с. 91].

Цікавий матеріал для порівняння діяльності цих музеїв дає згадувана анкета Міністерства релігійних визнань і публічної освіти. Згідно з поданою у ній інформацією, спеціалізацію своїх збірок Національний музей визначає наступним чином: «українське мистецтво — народне, історичне та сучасне, книжкові колекції рукописів і стародруків, українські та польські архівні матеріали», загальною кількістю 75 тис. пам'яток [33]. А Музей НТШ вказує — «археоло-

¹¹ «Матеріали до українсько-руської етнології» — видання Етнографічної комісії НТШ. Виходило у 1899—1929 рр., від 1909 р. під назвою «Матеріали до української етнології», 1929 р. — «Матеріали етнології і антропології» [28].

¹² Впродовж 1934—1938 рр. вийшло п'ять випусків «Літопису».

гія, етнографія, історія, церковне мистецтво, нуміз-
матика, сучасне мистецтво», що загалом становить
близько 70 тис. пам'яток [34]. На відміну від музеїв
«Народного Дому» і Ставропільського інституту, які
окреслювали характер своїх збірок як регіональний,
Музей НТШ і Національний музей зазначали, що
їхні збірки мають загальноукраїнський характер.

Впродовж 1932 року, за даними анкети, Музей
НТШ був відкритий 330 днів, за цей час його від-
відало 4528 осіб, проведено 38 екскурсій і органі-
зовано дві лекції, на яких були присутніми 100 осіб.
Національний музей у цьому році був відкритий
350 днів, його відвідало 3049 осіб, проведено п'ять
екскурсій і прочитано шість лекцій, на які прийшло
900 осіб.

Формування музейних збірок у 1932 році відбу-
валося наступним чином: Музей НТШ поповнило
9564 предмети, з них 9237 надійшло в дар, а 327
було закуплено, на що з бюджету Музею, який у
цьому році становив 4946 злотих, витратили лише
220 злотих. Збірка Національного музею в цей пе-
ріод зросла на 1707 предметів, з них 1507 було пода-
ровано, а 200 — закуплено. При цьому на купівлю
пам'яток Національний музей витратив 2400 зло-
тих із загального бюджету 33785 злотих. Щодо
наповнення самого бюджету, то в Музеї НТШ
його складовими були кошти, які надійшли з про-
дажу вхідних квитків (115 зл.) й організації виста-
вок (213 зл.), а також пожертви (230 зл.) й фінан-
сування самого Товариства (4388 зл.), яке пішло на
зарплату й утримання приміщення. Тим часом бю-
джет Національного музею, поза надходженнями від
вхідних квитків (1900 зл.), продажу власних видань
(4336 зл.), державної допомоги (2500 зл.) та до-
помоги від Союзу прихильників Національного му-
зею (1986 зл.) мав таку вагому складову як фонд
Основника, який у 1932 році становив практично
2/3 усього бюджету — 20642 злотих.

У міжвоєнне двадцятиліття обидва музеї широ-
ко провадили культурно-просвітницьку роботу, ор-
ганізуючи у своїх залах різнопрофільні виставки.
З початком 1930-х років ця діяльність значно акти-
візувалася. В Музеї НТШ у цей час пройшли мисте-
цькі виставки «Гуртка діячів українського мисте-
цтва» (1922, 1923) й кооперативу «Українське на-
родне мистецтво» (1931, 1935) та пропагандистські
виставки Українського протиалкогольного і проти-

нікотинного товариства «Відродження» (1932—
1935). Від 1932 року у залах Музею регулярно екс-
понувалися твори членів «Українського товариства
прихильників мистецтва» (УТПМ), «Асоціації не-
залежних українських мистців» (АНУМ) та робо-
ти учасників Українського фотографічного товариства
(УФОТО), що об'єднувало українських майстрів та
численних аматорів художньої фотографії. Було та-
кож проведено низку персональних виставок україн-
ських митців, зокрема ретроспективну виставку ро-
біт Олени Кульчицької (1933), виставки творів Лева
Геца (1934) та Миколи Глуценка (1935), посмертну
виставку праць Олекси Новаківського (1936) тощо
[23, с. 150; 35, с. 131—136].

У Національному музеї в цей час відбулися ви-
ставки давньої української книги, мистецтва кили-
марства XVII—XIX ст., вишивок та народного мис-
тецтва, виставкові проекти, присвячені пам'яті відо-
мих художників Модеста Сосенка (1920), Василя
Крижанівського (1930) та Петра Холодного (1931);
ювілейні виставки — з нагоди 100-ліття виходу іс-
торичної повісті Миколи Гоголя «Тарас Бульба»
(1935) та 100-ліття видання «Русалки Дністрової»
(1937); П'ята виставка Українського фотографіч-
ного товариства (1934) та велика виставка Україн-
ських Січових Стрільців (1934), а також числен-
ні виставки тогочасного українського образотворчо-
го мистецтва, зокрема організовані «Гуртком діячів
українського мистецтва» та «Асоціацією незалеж-
них українських мистців». До речі, «Асоціація не-
залежних українських мистців», яка об'єднала мит-
ців українського походження, що проживали в Гали-
чині, Радянській Україні і країнах Західної Європи,
щороку, а часом двічі впродовж року, презентува-
ла в Національному музеї збірні й індивідуальні ви-
ставки. Варто також згадати такі мистецькі проек-
ти як Виставка малюнка і рисунка XV—XVIII ст.
(1932), Виставка українського мистецтва із фондів
Музею (1934), виставки Самоуків (1939) та щоріч-
ні Шевченківські експозиції [16, с. 22; 30, с. 82—
83; 36; 37, с. 114—121].

Пожвавленню культурно-просвітницької діяль-
ності музеїв сприяло залучення нових форм експо-
зиційно-виставкової роботи. Так, у 1935 році в Куль-
турно-історичному музеї НТШ відбулася демографі-
чна виставка, підготовку якої очолив Володимир
Кубійович. На ній експонувалися карти та діаграми,

Іл. 4. З виставки «Полісся» в Музеї НТШ у Львові. Бібліотека Інституту народознавства НАН України, ілюстраційний фонд

Іл. 5. Комплекти жіночої одягу у II салі Музею НТШ на Лемківській Етнографічній Виставці у Львові 1939 р. Бібліотека Інституту народознавства НАН України, ілюстраційний фонд

які давали характеристику українських земель другої половини XIX — початку XX ст. в демографічному, етнічному, культурному та економічному аспектах. Виставку супроводжував цикл науково-популярних лекцій, з якими виступив В. Кубійович [23, с. 151; 35, с. 134].

Помітною подією у культурному житті української громади Львова стало проведення святкових заходів з нагоди 30-літньої діяльності Національного музею, які розпочалися 27 вересня 1935 року відкриттям пам'ятника Основнику Музею Митрополиту Андрею Шептицькому перед фасадом музейного будинку. Другою подією ювілейного святкування була «Ретроспективна виставка українського мистецтва за останні XXX літ», паралельно з якою впродовж жовтня-листопада в Музеї проходили різноманітні культурні заходи під гаслом «Тридцять років розвою українського мистецтва»: виставка світлин, концер-

ти інструментальної музики під назвою «Українська пісня на протязі 30-ти літ» [38].

Великий резонанс викликала організована у 1938 році Культурно-історичним музеєм НТШ етнографічна виставка, на якій комплексно було представлено традиційно-побутову культуру українського Полісся [23, с. 151; 25, с. 94; 35, с. 136; 39, с. 24]. В експозиції було показано кераміку, ткацтво, вишивку, мереживо, комплекти і фрагменти народного одягу поліщуків, а також сільськогосподарські знаряддя праці, вироби з соломи й лика, бджільництво, рибальство тощо (іл. 4). Під час експонування виставки відбулася низка супутніх заходів: львівські вчені та працівники Музею виголосили цикл лекцій про матеріальну культуру, звичаї, вірування та пісні жителів поліських сіл, було організовано демонстрацію народного одягу, виконання пісень і обрядів, показ фільму про побут поліщуків, а також відтворено за допомогою фонографа оригінальні мелодії [40, с. 106—108].

Продовжуючи етнографічну тему, Історико-культурний музей НТШ провадив підготовку до наступної виставки, присвяченої Лемківщині. Одночасно з виставкою, відкриття якої мало відбутися на початку березня 1939 року, планувалося проведення циклу лекцій про лемківський край та вечір фольклору і танців. У пошуку предметів для облаштування експозиції, працівники Музею Ярослав Пастернак та Роман Гарасимчук їздили в експедицію на Лемківщину, деякі пам'ятки позичили також в Музеї «Лемківщина» у Сяніку. Таким чином, в експозиції були представлені предмети побуту та народного мистецтва — господарські знаряддя праці, будівництво та обстава житла, різьблення, кераміка, одяг, вишивки, писанки тощо (іл. 5) [23, с. 151].

Проте проведення виставки, напередодні її відкриття, несподівано заборонила місцева польська влада «з міркувань громадського порядку». Повідомлення про це директор Музею Ярослав Пастернак відразу направив Президії Союзу музеїв у Польщі. Голова Союзу Фелікс Копера у відповідь надіслав листа, де, зокрема, зазначив, що «Союз не має впливу на політичну владу, і в музейних питаннях може діяти лише за посередництвом Міністерства». Одночасно Фелікс Копера надіслав листа до директора архіву і міських музеїв м. Львова Александра Чоловського: «Справа делікатна. Де

входять в гру політичні справи, нам, як аполітичній та культурно-науковій організації, нічого сказати», та до Ядвіги Пшеворської з Міністерства релігійних визнань і публічної освіти: «...якщо Пані має переконання, що піднімаючи цю справу ми увійшли б на невластиві тори у цій дразливій справі Лемківщини, то може, а навіть варто, справи не рушати. Можливо, добрим був би компроміс: Виставка без лекцій?! Йдеться в кожному разі про те, щоб Пастернак як представник Музею, який входить до Союзу, відчував, що ми хочемо щось зробити і йому допомогти, а коли то не вдасться, щоб набрався переконання, що ми все зробили в межах наших можливостей» [41].

З проханням втрутитися у ситуацію до керівництва Союзу музеїв у Польщі 19 квітня 1939 року звернулася і Рада «Союзу українських наукових працівників книгозбірень і музеїв у Львові» [41]. Проте безрезультатно. Виставка «Лемківщина» так і не відбулася. Як не відбулося і багато інших виставок та мистецьких акцій, проведення яких було заплановано у 1939 році. Початок Другої світової війни кардинально змінив усі плани.

Висновки. У період між двома світовими війнами Музей НТШ і Національний музей у Львові, незважаючи на несприятливі політичні умови, а в ситуації Музею НТШ й обмежені фінансові можливості, продовжували активно розвиватися і відігравати важливу роль у пропаганді та популяризації кращих надбань української культури та мистецтва. Діяльність обох інституцій була надзвичайно продуктивною в усіх напрямках музейної роботи — вагомій надбанню до фондів збірок, плідна науково-дослідна робота та видавнича діяльність, інтенсивний розвиток виставкової роботи, який призвів до пошуку нових різноманітних методів та форм її проведення.

1. Скрипник Г.А. *Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток*. Київ: Наукова думка, 1989. 304 с.
2. *Архів Національного музею у Львові*. А—150/4. Прохання до І. Свенціцького призначити представника для прийому експонатів Музею Товариства «Прогресу», котрі передаються в депозит до Національного музею. За підписом директора канцелярії Товариства. Львів, 19 травня 1913. Арк. 1.
3. Шпирка Г. Музей «Народного Дому» у Львові (др. пол. XIX — поч. XX ст.). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного універси-*

тету імені Г.С. Сковороди. Серія «Історія та географія». Харків: Майдан, 2007. С. 240—248.

4. Лильо-Откович З. Археологічно-бібліографічна виставка у Львові в 1888—1889 рр. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Випуск 35—36. Львів, 2000. С. 605—613.
5. Szaraniewicz I. Muzeum Instytutu Stauropigijskiego we Lwowie. *Teka konserwatorska. Rocznik Koła S.K. Konserwatorów Starożytnych Pomników Galicji Wschodniej*. Lwów, 1892. S. 53—60.
6. Киричук О. Ставропігійський інститут у збереженні і вивченні пам'яток матеріальної культури. *Народознавчі зошити*. 1999. № 6 (30). С. 880—884.
7. Кушнір В. Створення Львівського музею Наукового товариства ім. Шевченка: суспільно-політичний та культурний контекст. *Історичні пам'ятки Галичини: Матеріали третьої наукової краєзнавчої конференції (19.11.2004)*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. С. 9—25.
8. *Тимчасовий каталог Українського національного музею при Науковім Товаристві імені Шевченка у Львові. Відділи археології і етнографії*. Львів: Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка, [1913 ?]. 32 с.
9. Кушнір В. Львівський музей Наукового Товариства ім. Шевченка у 1895—1914 рр. Музейна справа і музейна політика в Україні ХХ століття. *Праці Музею українського народного декоративного мистецтва*. Вип. 45. *Науковий збірник за матеріалами науково-практичної конференції до 135-річчя від дня народження М. Біляшівського та 125-річчя від дня народження Д. Щербаківського*. Київ: Златограф, 2004. С. 107—110.
10. Кушнір В. Музей Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: від заснування до створення першої загальнодоступної експозиції. *Народознавчі зошити*. 2012. № 5 (107). С. 824—832.
11. Гонтар Т. Етнографічні колекції музею НТШ. *Записки товариства імені Шевченка*. Т. 223 (ССХХІІІ): *Праці Секції етнографії та фольклористики*. Львів, 1992. С. 417—427.
12. Павличко Я. Іларіон Свенціцький — музеолог та книгознавець. *Літопис Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького*. 2006. № 4 (9). С. 19—23.
13. Ходак І. До історії створення національних музеїв у Києві та Львові. Музейна справа і музейна політика в Україні ХХ століття. *Праці Музею українського народного декоративного мистецтва*. Вип. 45. *Науковий збірник за матеріалами науково-практичної конференції до 135-річчя від дня народження М. Біляшівського та 125-річчя від дня народження Д. Щербаківського*. Київ: Златограф, 2004. С. 88—98.
14. *Ілюстрований провідник по Національним музеєви у Львові*. Зладив Д-р І. Свенціцький. Жовква: Друкарня оо. Василян, 1913. 36 с.

15. Батіг М. Білі сторінки в історії Національного музею у Львові. *Літопис Національного музею у Львові*. 2000. № 1 (6). С. 5—29.
16. Сидор О. Національний музей у Львові в історії музейництва Галичини кінця ХІХ — початку ХХ ст. *Літопис Національного музею у Львові*. 2004. № 3 (8). С. 5—33.
17. Третьяк Н.Г. *В защиту галицко-русских музеев (К делу Ставропигийского Института и Народного Дома)*. Львов, 1929. 13 с.
18. *Архів актів нових у Варшаві*. Фонд 14. Спр. 7003. Арк. 262: Kwestjonarjusz dla muzeów i zbiorów muzealnych. Rok sprawozdawczy 1932. Muzeum Ruskiego Instytutu Narodowego «Narodny Dom».
19. Орлевич І. Повернення Ставропигійського музею до Львова в контексті протистояння русофілів та укроїнофілів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2013. Випуск 23. С. 389—401.
20. *Архів актів нових у Варшаві*. Фонд 14. Спр. 7003. Арк. 176: Kwestjonarjusz dla muzeów i zbiorów muzealnych. Rok sprawozdawczy 1932. Muzeum Instytutu Stawropigiańskiego.
21. *Архів Національного музею у Львові*. А—543/9. Звіт про роботу Другого з'їзду українських музеологів 3—4 червня 1933 р. в Самборі. Арк. 2—2зв.
22. Хоркава І. Роль професорсько-викладацького колективу та студентів Греко-католицької богословської академії у м. Львові в організації її музею. *Емінак*. 2018. Т. 3. № 1 (21). С. 123—127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eminak_2018_1%283%29__20 (дата звернення: 27.12.2019).
23. Сілецька Л. З історії експозиції Музею Наукового товариства ім. Шевченка (1895—1939). *Народознавчі зошити*. Львів, 1997. № 3 (15). С. 148—151.
24. Бурдуланюк В.М. Музеї Наукового Товариства імені Шевченка. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Івано-Франківськ, 2009. Випуск XV. С. 3—10.
25. Кушнір В. Розвиток і діяльність львівського Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у 1919—1940 рр. Музеї народного мистецтва та національна культура. Праці Музею українського народного декоративного мистецтва. Вип. 49. *Науковий збірник за матеріалами науково-практичної конференції «Роль музеїв і колекцій народного та декоративного мистецтва у збереженні і розвитку національної культури»*. Київ: Златограф, 2006. С. 90—95.
26. Кушнір В. Збірка Львівського Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у 1920—1939 рр.: структура та розвиток. Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник. Вип. 3. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції: Луцьк; Колодяжне, 18—19 травня 2004 р.* Луцьк, 2004. С. 198—201.
27. Гах І. Великий дар Митрополита (V). URL: <http://zbruc.eu/node/17872> (дата звернення: 11.05.2015).
28. *Матеріали до українсько-руської етнології (Видання Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові 1899—1929 рр.): Сист. анот. покажч. змісту*. АН України; ЛНБ ім. В. Стефаника. Уклад. і авт. передм. О.Т. Юркевич. Наук. ред. Р.Ф. Кирчів. Львів, 1992. 50 с.
29. *Каталог наукових праць співробітників Національного музею у Львові (1905—1995)*. Укладач Александрович-Павличко Я. Львів, 1995. 124 с.
30. *Двадцятьп'ять-ліття Національного музею у Львові. Наукова фундація галицького митрополита Андрея Шептицького 1905—1929*. Зб. під ред. директора музею І. Свенціцького. Перевидано Національним музеєм у Львові імені Андрея Шептицького з 1930 р. Львів, 2013. 128 с.
31. Кушнір В. Західноукраїнські музейні з'їзди 1930-х рр. *Народознавчі зошити*. 2003. № 5—6 (53—54). С. 827—834.
32. Бойко В., Коваль Л. Становлення та основні віхи музею історично-воєнних пам'яток. *Наукові записки. Львівський історичний музей*. Львів, 1996. Випуск V. С. 33—46.
33. *Архів актів нових у Варшаві*. Фонд 14. Спр. 7003. Арк. 195: Kwestjonarjusz dla muzeów i zbiorów muzealnych. Rok sprawozdawczy 1932. *Ukraińskijsj Nacionalnyj Muzej u Lwowi*.
34. *Архів актів нових у Варшаві*. Фонд 14. Спр. 7003. Арк. 38: Kwestjonarjusz dla muzeów i zbiorów muzealnych. Rok sprawozdawczy 1932. *Muzeum Naukowego Tow-wa im. Szewczenki we Lwowie*.
35. Кушнір В. *Музей Наукового товариства ім. Шевченка (1892—1940 рр.)*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2021. 192 с.
36. Гах І. Великий дар Митрополита (III). Сторінки історії Національного музею у Львові. Продовження. URL: <http://zbruc.eu/node/13966> (дата звернення: 11.05.2015).
37. Різун І. Висвітлення діяльності Національного музею у Львові на сторінках газети «Мета» (1931—1939). *Літопис Національного музею у Львові*. 2010. № 7 (12). С. 112—131.
38. Гах І. Великий дар Митрополита (IV). Ювілейні святкування 1935 року. URL: <http://zbruc.eu/node/16614> (дата звернення: 11.05.2015).
39. Надопта А. Культурно-освітня та наукова діяльність Музею НТШ наприкінці ХІХ — 30-х років ХХ ст. *Музеї Львова: події, колекції, люди. Матеріали науково-практичної конференції*. Львів, 27—28 жовтня 2011 року. *Львівський історичний музей*. Львів: Ромус-Поліграф, 2012. С. 19—30.
40. Сапеляк О. *Етнографічні студії в Науковому Товаристві ім. Шевченка (1898—1939 рр.)*. Львів, 2000. 208 с.
41. *Архів Національного музею у Кракові*. Фонд Союзу музеїв у Польщі. ZMP 5: Korespondencja z instytucjami muzeologicznymi 1930—1949.

REFERENCES

- Skrupnyk, H.A. (1989). *Ethnographic museums of Ukraine. Formation and development*. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
- A—150/4. Request of I. Svientsitsky to appoint a representative to receive exhibits of the Museum of the «Prosvita» Society, which are to be deposited in the NM. Signed by the director of the Society's office. Lviv, May 19, 1913. *Archives of the National Museum in Lviv* [in Ukrainian].
- Shpyrka, H. (2007). The Museum of the «People's House» in Lviv (second half of the XIX — early XX centuries). *Collection of scientific works of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Series «History and Geography»* (Pp. 240—248). Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].
- Lylo-Otkovych, Z. (2000). Archaeological and bibliographic exhibition in Lviv in 1888—1889. *Visnyk of the Lviv University. Historical series* (Issue 35—36, pp. 605—613). Lviv [in Ukrainian].
- Szaraniewicz, I. (1892). Museum of the Stauropagian Institute in Lviv. *Conservator's portfolio. Yearbook of the Circle of C.K. Conservators of Ancient Monuments of Eastern Galicia* (Pp. 53—60). Lviv [in Polish].
- Kyrychuk, O. (1999). Stavropagian Institution in the Preservation and Study of Material Culture Monuments. *The Ethnology notebooks*, 6 (30), 880—884 [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2005). Establishment of the Lviv Museum of the Shevchenko Scientific Society: Socio-Political and Cultural Context. *Historical monuments of Galicia: Materials of the third scientific local history conference (19.11.2004)* (Pp. 19—25). Lviv: Ivan Franko National University Publishing Center [in Ukrainian].
- (1913 ?). *Temporary catalog of the Ukrainian National Museum at the Shevchenko Scientific Society in Lviv. Departments of archeology and ethnography*. Lviv: Printing House of the Shevchenko Scientific Society [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2004). Lviv Museum of the Shevchenko Scientific Society in 1895—1914. Museum business and museum policy in Ukraine in the twentieth century. Works of the Museum of Ukrainian Folk Decorative Art. *Scientific collection based on the materials of the scientific and practical conference dedicated to the 135th anniversary of M. Bilyashivsky and the 125th anniversary of D. Shcherbakivsky* (Issue 45, pp. 107—110). Kyiv: Zlatohraf [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2012). Museum of the Shevchenko Scientific Society in Lviv: from its foundation to the creation of the first public exhibition. *The Ethnology notebooks*, 5 (107), 824—832 [in Ukrainian].
- Hontar, T. (1992). Ethnographic collections the Museum of the Shevchenko Scientific Society. *Memoirs of the T. Shevchenko Scientific Society. Works of the Section of Ethnography and Folklore* (Vol. 223 (CCXXIII), pp. 417—427). Lviv [in Ukrainian].
- Pavlychko, Ya. (2006). Ilarion Svientsitsky is a museologist and book critic. *Chronicle of the Andrey Sheptytsky National Museum in Lviv*, 4 (9), 19—23 [in Ukrainian].
- Khodak, I. (2004). To the history of the creation of national museums in Kyiv and Lviv. Museum business and museum policy in Ukraine in the twentieth century. Works of the Museum of Ukrainian Folk Decorative Art. *Scientific collection based on the materials of the scientific and practical conference dedicated to the 135th anniversary of M. Bilyashivsky and the 125th anniversary of D. Shcherbakivsky* (Issue 45, pp. 88—98). Kyiv: Zlatohraf [in Ukrainian].
- Svientsitsky, I. (1913). *Illustrated guide to the National Museum in Lviv*. Zhovkva: Printing House of Basilian Fathers [in Ukrainian].
- Batih, M. (2000). White pages in the history of the National Museum in Lviv. *Chronicle of the National Museum in Lviv*, 1 (6), 5—29 [in Ukrainian].
- Sydor, O. (2004). National Museum in Lviv in the history of museums in Galicia in the late nineteenth and early twentieth centuries. *Chronicle of the National Museum in Lviv*, 3 (8), 5—33 [in Ukrainian].
- Tretiak, N.H. (1929). *In defense of the Galician-Russian museums (To the case of the Stavropigii Institute and the People's House)*. Lviv [in Russian].
- Questionnaire for Museums and museum collections. Reporting year 1932. Museum of the Ruthenian National Institute «People's House». *The Archive of Modern Records in Warsaw*. F. 14. Od. save 7003. Arc. 262 [in Polish].
- Orlevych, I. (2013). The Return of the Stavropegian Museum to Lviv in the Context of the Confrontation between Russophiles and Ukrainophiles. *Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood* (Issue 23, pp. 389—401) [in Ukrainian].
- Questionnaire for Museums and museum collections. Reporting year 1932. Museum of the Stavropegian Institute. *The Archive of Modern Records in Warsaw*. F. 14. Od. save 7003. Arc. 176 [in Polish].
- A—543/9. Report on the work of the Second Congress of Ukrainian museologists on June 3—4, 1933 in Sambir. *Archives of the National Museum in Lviv* [in Ukrainian].
- Khorkava, I. (2018). The Role of the Faculty and Students of the Greek Catholic Theological Academy in Lviv in the Organization of its Museum. *Eminak*, 1 (21) (Vol. 3, pp. 123—127). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eminak_2018_1%283%29__20 (last accessed: 27/12/2019) [in Ukrainian].
- Siletska, L. (1997). To the history of the exposition of the Museum of the Scientific Society named after T. Shevchenko (1895—1939). *The Ethnology notebooks*, 3 (15), 148—151 [in Ukrainian].
- Burdulaniuk, V.M. (2009). Museums of the Shevchenko Scientific Society. *Newsletter of Precarpathian University. History* (Issue XV, pp. 3—10). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2006). The development and activities of the Lviv Museum of the Shevchenko Scientific Society in 1919—1940. Museums of folk art and national culture. Works of the Museum of Ukrainian Folk Decorative Art. *Scientific collection based on the materials of the scientific and prac-*

- tical conference «*The Role of Museums and Collections of Folk and Decorative Art in the Preservation and Development of National Culture*» (Issue 49, pp. 90—95). Kyiv: Zlatohrad [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2004). The Collection of the Lviv Museum of the Shevchenko Scientific Society in 1920—1939: Structure and Development. Volyn Museum: history and modernity. Scientific collection. *Materials of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference: Lutsk; Kolodyazhne, May 18—19, 2004* (Issue 3, pp. 198—201). Lutsk [in Ukrainian].
- Hakh, I. (2014). The great gift of the Metropolitan (V). Retrieved from: <http://zbruc.eu/node/17872> (last accessed: 11/05/2015) [in Ukrainian].
- Yurkevych, O.T., & Kyrchiv, R.F. (Ed.). (1992). *Materials for Ukrainian-Ruthenian ethnology (Publication of the Ethnographic Commission of the Shevchenko Scientific Society in Lviv 1899—1929): Syst. annotation show content*. Academy of Sciences of Ukraine; Vasyl Stefanyk National Scientific Library. Lviv [in Ukrainian].
- Aleksandrovysh-Pavlychko, Ya. (Ed.). (1995). Catalog of scientific works of employees of the National Museum in Lviv (1905—1995). Lviv [in Ukrainian].
- Svientsitsky, I. (Ed.). (2013). Twenty-fifth anniversary of the National Museum in Lviv. *Scientific Foundation of Galician Metropolitan Andrei Sheptytskyi 1905—1929*. Republished by the National Museum in Lviv named after Andrei Sheptytskyi since 1930. Lviv [in Ukrainian].
- Kushnir, V. (2003). On Western Ukrainian museum congresses of 1930s. *The Ethnology notebooks*, 5—6 (53—54), 827—834 [in Ukrainian].
- Boiko, V., & Koval, L. (1996). Formation and main milestones of the Museum of Historical and Military Monuments. *Scientific notes. Lviv Historical Museum* (Issue V, pp. 33—46). Lviv [in Ukrainian].
- Questionnaire for Museums and museum collections. Reporting year 1932. Ukrainian National Museum in Lviv. *The Archive of Modern Records in Warsaw*. F. 14. Od. save 7003. Arc. 195 [in Polish].
- Questionnaire for Museums and museum collections. Reporting year 1932. Museum of the Shevchenko Scientific Society in Lviv. *The Archive of Modern Records in Warsaw*. F. 14. Od. save 7003. Arc. 38 [in Polish].
- Kushnir, V. (2021). *Museum of the Shevchenko Scientific Society (1892—1940)*. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Hakh, I. (2014). The great gift of the Metropolitan (III). Pages of the history of the National Museum in Lviv. Continuation. Retrieved from: <http://zbruc.eu/node/13966> (last accessed: 11/05/2015) [in Ukrainian].
- Rizun, I. (2010). Coverage of the activities of the National Museum in Lviv in the newspaper «Meta» (1931—1939). *Chronicle of the National Museum in Lviv*, 7 (12), 112—131 [in Ukrainian].
- Hakh, I. (2014). The great gift of the Metropolitan (IV). Anniversary celebrations in 1935. Retrieved from: <http://zbruc.eu/node/16614> (last accessed: 11/05/2015) [in Ukrainian].
- Nadopta, A. (2012). Cultural, educational and scientific activities of the Museum of the Shevchenko Scientific Society at the late XIX — 30s of the XX century. *Museums of Lviv: events, collections, people. Materials of the scientific and practical conference. Lviv, October 27—28, 2011. Lviv Historical Museum* (pp. 19—30). Lviv: Romus-Polygraph [in Ukrainian].
- Sapeliak, O. (2000). *Ethnographic studies in the Shevchenko Scientific Society (1898—1939)*. Lviv [in Ukrainian].
- ZMP 5: Correspondence with museological institutions 1930—1949. *The Archive of the National Museum in Krakow*, fund of the Union of Museums in Poland [in Polish].